zooals ze in de belijdenis geformuleerd zijn, gereformeerd zijn, zij het dan ook met een neiging tot eenzijdigheid; dat echter onderscheidene uitdrukkingen in de geschriften der verklaagde broederen niet wel te rijmen zijn met de bovengenoemde drie punten; zij besloot verder de broeders, zoowel als de kerken in het algemeen te vermanen om zich te wachten voor eenzijdigheid, alsmede, dat er wel oorzaak was om te waarschuwen tegen wereldgelijkvormigheid en misbruik van de leer der gemeene gratie. De synode nam verder geen actie. Zij vermaande, staande de vergadering, de broeders niet; zij eischte van hen geen verklaring of belofte van instemming met de aangenomen punten, en zij maakte ook de zaak niet aanhangig bij de betrokken kerkeraden, zooals dit wel geschied was b.v. met de zaak Bultema, 1918. En dit alles liet de synode na, in weerwil van het feit, dat de commissie van praeadvies *ad hoc* wel tot zulk eene vermaning en eisch van het afleggen eener belofte staande de vergadering had geadviseerd; alsmede, dat de verklaagde broeders het op de vergadering der synode, in woord en geschrift, zeer duidelijk hadden uitgesproken, dat zij zich aan de besluiten der synode niet konden onderwerpen. Het slot van het protest door Ds H. Danhof nog op dezelfde synode ingediend, luidt als volgt:

"Hoewel ik dan ook gaarne toestem, dat onderscheidene uitdrukkingen in de geschriften van de broeders Danhof en Hoeksema niet wel te rijmen zijn met wat door de synode in punten A. B. en C. wordt voorgesteld, zoo ben ik toch heilig overtuigd, dat hunne uitdrukkingen, mits in het rechte verband gelaten, niet wezenlijk in strijd zijn met Belijdenis en Schrift. Geheel afgedacht dan ook van het feit, dat elk bijzonder werk over eenig bepaald punt, juist omdat het bijzonder is en een bepaald punt betreft, in zekere definitieve richting moet wijzen; beweer ik, dat de broeders ernstiglijk streven naar een rijke en alzijdige voorstelling van Gods geopenbaarde waarheid; en dat zulks ook wel duidelijk is uit hunne geschriften. Al mogen zij dan verschillen van de huidige drie synodale uitspraken, zoo meen ik toch tegenover de synode met klem te moeten handhaven, dat hun gevoelens in overeenstemming zijn met Belijdenis en Schrift.

"Waar dit nu mijn innigste overtuiging is, daar zal de synode mij zeker wel verstaan, als ik hiermede uitspreek, dat ik het mijne roeping acht voor God en de kerken, niet alleen formeel te protesteeren tegen deze synodale besluiten, maar ook praktische maatregelen daartegen hoop te nemen, beide als afgevaardigde van Classis Grand Rapids West en als een van de twee in betrekking tot bovengenoemde drie punten veroordeelde broeders. Ik heb gemeend eerlijkheidshalve dit te moeten zeggen."

Ofschoon de synode echter geen actie nam, de beide classes, waaronder de verklaagde broeders ressorteerden, deden het wel, vooral nadat in de „Standard Bearer" een begin werd gemaakt met de vervulling der belofte, die de beide broeders op de vergadering der synode hadden uitgesproken, en de synodale uitspraken onder de loupe van hun critiek begonnen te nemen. Zij eischten namelijk van de betrokken kerkeraden, dat deze hun leeraars zouden plaatsen voor de vraag of zij instemden met de aangenomene drie punten, en of zij wilden beloven, met recht van appèl, nooit iets, hetzij in het privaat of in het publiek te leeren, dat tegen die punten indruischt. Om het heel kort te zeggen, de kerkeraden weigerden om aan dezen eisch der classes gehoor te geven, en beriepen zich op de synode van 1926. En de leeraren waren het eens met de kerkeraden. Daarom werden de leeraren geschorst in hun ambt, op grond van insubordinatie aan de "bevoegde kerkelijke autoriteiten". En op denzelfden grond werden de kerkeraden afgezet. Wel was er formeel een weinig verschil tusschen de actie van Classis Grand Rapids Oost en die van Classis Grand Rapids West. De eerste verklaarde den kerkeraad van Eastern Ave buiten het kerkverband, de laatste zette den kerkeraad van Kalamazoo I eenvoudig af. Maar wezenlijk verschil was er ook in dit opzicht niet, daar immers ook Classis Oost als grond voor haar actie aangaf, dat de kerkeraad van Eastern Ave. schuldig stond aan insubordinatie aan de "bevoegde kerkelijke autoriteiten". Door een latere classis werden de predikanten afgezet uit hun dienst.

H. HOEKSEMA.

Independent.

Dr M. Bouwman, bekend uit de discussies over „het nieuwe kerkrecht", citeert in „De Heraut" (30—4—'39) een uitspraak van mij uit „De Reformatie" (29—4—'38, net een jaar geleden dus). Ik had daar opgemerkt, dat „een uitspraak over de wenschelijkheid van schorsing iets anders is dan de schorsing zelf".

Het lijkt me nog al eenvoudig. De wenschelijkheid poneeren, dat Carthago moet verdelgd worden, is wat anders dan een militaire expeditie tegen deze stad zelf ondernemen op eigen gelegenheid. Het eerste staat een senator vrij, het tweede niet. De wenschelijkheid uitspreken van een betere opvoeding der kinderen van een bepaalden vader door dien vader, is wat anders dan pardoes vaders stoel innemen. En zoo voort. Het is allemaal al ettelijke malen betoogd. En in de boeken van gereformeerde canonici, ook die „tot de beste" gerekend werden of worden, kan men dezelfde gedachte aantreffen.

Niettemin concludeert dr M. Bouwman uit dit één zinnetje van mij, dat ook ik behoor tot degenen, die „op dit punt independentistische tendenzen hebben. Als historische qualificatie" — aldus dr H. Bouwman — zal ook ik „dit moeten aanvaarden".

Ik zal hier niet herhalen wat al meermalen tegen deze z.g. „historische qualificatie" is aangevoerd. Ze schijnt me ietwat lichtvaardig. En ietwat haastig. Even haastig, als dr Bouwman's opmerkingen inzake dr v. Lonkhuyzen's vertaling van het latijn van Voetius. Heeft dr Bouwman al eens geantwoord op prof. Greijdanus' uitvoerig materiaal, aangevoerd ten bewijze, dat dr Bouwman het latijn van Voetius eens aldus (in zijn dissertatie) vertaalde, dat wat Voetius verwierp, als diens opinie werd aangediend?

K. S.

Lijntrekkerij.

De nog altijd anonieme persschouwer van het „Calvinistisch Weekblad" noemt het „heel opvallend", dat „zij, die inzake de 'meeningsverschillen' één lijn trekken, ook inzake de kwestie van het z.g. oude of nieuwe kerkrecht eendrachtig zijn".

Heel opvallend.

Aan de broeders en zusters wordt zoo ongeveer de indruk bijgebracht, dat men front vormt, partij vóór of tegen een bepaalde opinie kiest, omdat een medestander het doet, enzoovoort. En zoo wordt de aandacht voor de zooveelste maal afgeleid van de argumenten. Een broederlijk gebaar maskeert dan weer (natuurlijk onbewust) het feit, dat men zelf op die manier heel onbroederlijk polemiseert, verbanden leggende, die er niet zijn.

Van de meesten, wier opinie inzake de oudere „meeningsgeschillen" ik met instemming las, is het mij onbekend, of ze Kuyper en Rutgers óók in kerkrechtelijk opzicht zóó volgden, dat zij tegen hun „doorzaging" in canonicis genoegzaam bezwaard geworden zijn.

K. S.

Niet te spoedig oordeelen.

„De Heraut" heeft uit het feit, dat ergens een redacteur zonder persoonlijk afscheidswoord zijn taak neerlei, conclusies getrokken. We laten naam en plaats weg, wijl we weten, dat nog steeds de zaak in beraad is. Waarom we dan ook hetgeen we eerst schreven, wat echter verleden week bleef liggen wegens plaatsgebrek, maar achterwege laten.

Ik heb evenwel een algemeene vraag. Die redacteuren, die thans uit het feit, dat „De Heraut" conclusies trekt uit een heengaan zonder persoonlijk afscheidswoord, reden vinden om dat dadelijk over te nemen, hebben die ook zulke conclusies getrokken uit het feit, dat indertijd prof. dr K. Dijk uit „De Heraut" verdwenen is, zonder eigen afscheidswoord? Er is even over gekikt in de pers; wij hoorden hèn evenwel toen niet. Zijn conclusies geoorloofd, als het objecten van de critiek van „De Heraut" betreft, maar ongeoorloofd, als het dit orgaan zelf raakt?

K. S.

Een vraag.

Dr W. A. v. Es, terugkomende op wat we onlangs schreven over de „leuke aanhalingsteekens", waarmee hij de qualificatie „dogmaticus" voorzag, toen het ging over een hoogleeraar in de dogmatiek te Kampen, verzekert, dat ze *niet*, zooals ik vermoedde, bedoelden aan te duiden, „dat Kampen geen zelfstandige ontwikkeling der theologie heeft te beoogen". Waarvan acte genomen zij, maar dan alleen op gezag van den schrijver zelf, die overigens zijn aanhalingsteekens niet steeds duidelijk hanteert.

Niettemin was mijn vermoeden toch niet geheel ongemotiveerd. Gelijk blijkt uit wat dr v. Es schrijft:

> Prof. Schilder spreekt hier als zijn meening uit, dat „Kampen" een „zelfstandige ontwikkeling der theologie" heeft te „beoogen".
>
> Iets dergelijks is in de laatste jaren wel eens meer gezegd. Doch wat bedoelt de hoogleeraar?
>
> „Zelfstandig", en dit: naast of tegenover wie of wat?
>
> En wie bepalen den aard dezer zelfstandigheid? De Kerken, wier school „Kampen" is? Of de Curatoren, aan welke de Kerken de verzorging van de School hebben opgedragen? Of het college der hoogleeraren? Of — waar in het verband van den „dogmaticus" van Kampen sprake is, Prof. Schilder, als hoogleeraar in de dogmatiek? We meenen, dat het antwoord op deze vragen voor de ontwikkeling en den vrede van onze Kerken niet van belang is ontbloot, en velen met ons de beantwoording er van daarom met begrijpelijke belangstelling tegemoet zullen zien.

Op deze vragen lijkt me een antwoord overbodig. Prof. dr S. Greijdanus gaf het reeds in ons nummer van 10 Mei 1935, toen hij verwees naar een passage uit de Acta der synode van 1893, die door „De Heraut" was weggelaten in één van de gevallen, waarin dit blad over de Theologische Hoogeschool onjuiste informatie gaf, maar waarin toch uitdrukkelijk sprake is van „de *geheele* theologische vorming" (te Kampen) o.m. „*door de wetenschappelijke studie der Theologie*". Natuurlijk is *wetenschappelijke studie* zelfstandig, anders is 't geen wetenschappelijke studie, maar napraterij. Deze zelfstandigheid is verder nader bepaald in het onderteekeningsformulier en daarvóór reeds in de geloofsbelijdenis als kerkelijke acte van de professoren als leden der kerk. Zij verschilt geen haar van die der professoren van de Theol. Faculteit der V.U., zoolang dezen zich binden, zooals zij het contractueel tegenover de Gereformeerde Kerken deden. Kampen is even vrij als de Theol. Faculteit der V.U., zooals ik in mijn jongste radiorede ten gunste der V.U., gehouden toen ik reeds in Kampen doceerde, heb opgemerkt. En het „*gevoel*" dier vrijheid is te Kampen sterker dan bij hen, die de binding der Theol. Faculteit der V.U. vergeleken met een zitten van althans den kleinen teen in de kerkelijke klem (dr A. Kuyper). Den „aard" dezer zelfstandigheid bepalen dan ook niet curatoren, en ook niet professoren, doch a. de gereformeerde belijdenis, en b. het begrip „studie", en c. het onderteekeningsformulier.

K. S.

Aanschouwelijk Bijbelsch onderricht.

De tijd voor zomeruitstapjes breekt weldra aan; reis plannen worden gemaakt; gidsen geraadpleegd. Waarom niet naar Amsterdam? Daar is gelegenheid om de kennis van volwassenen en jongeren op het gebied der Bijbelsche geschiedenis door aanschouwing te verrijken.

Nuttige leerobjecten als de Tabernakel, modellen van den Tempel en den Tempelberg te Jeruzalem; den Hoogepriester; muziekinstrumenten, planten, dieren, enz. uit Palestina afkomstig; de bekende Sichem-collectie; vele artikelen betrekking hebbende op den Egyptischen doodencultus; mummies, lijkvazen, enz., vindt U in het BIJBELSCH MUSEUM, HEMONYLAAN 19 A te Amsterdam, dat dagelijks geopend is, behalve Donderdags; telefoon 26410. Deskundige rondleiding; billijke toegangsprijzen; groepen belangrijke reductie.

Bezoekers, meldt U tijdig aan!

(Toegezonden bericht, Red.)

Confoederatie, òf hiërarchie? (II.)

In „De Heraut" van 23 April '39 haalt Dr M. Bouwman aan wat Voetius antwoordt op de vraag „of elk deel der kerkelijke macht, ook de excommunicatie, ingeval van wanbestuur, ongeneeslijk verderf, aan de synodale vergadering der kerken kan worden toegekend en door haar uitgeoefend?" Hij geeft dan een deel van dit antwoord, en zegt, dat het te veel van het geduld der lezers zou vergen, verder dat antwoord op te nemen. Nu is dat ook metterdaad een lang antwoord van anderhalve bladzijde. Maar Dr Bouwman had toch ook het slot wel moeten geven. Dr H. G. Kleyn had zich ook op een klein deel van dat antwoord van Voetius beroepen, maar kreeg van Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman en Dr F. L. Rutgers daarover dit te lezen: „Maar Dr Kleyn, die dat letterlijk aanhaalt, zonder iets daarbij te voegen, weet toch ook wel, dat er bij V. dan nog een paar bladzijden volgen, ten betooge, dat daarbij „aan *de plaatselijke kerk* haar recht en de uitoefening der kerkelijke macht moet verblijven"; zoodat, als daarin nog een gezond deel over is, *door dit gedeelte* de eigenlijke excommunicatie geschiedt, en de Synode alleenlijk leiding geeft, en als zulk eene kerk geheel bedorven is, de Synodale excommunicatie „*niet formeel* is, maar een daarvoor in de plaats komende handeling, waarbij het anathema aangekondigd wordt, met opzegging van den vrede, van de broederschap en van de speciale Synodale correspondentie". In verband met dat betoog stelt V. dan de vraag: of de bestuursmacht, ingeval van nood en van niet te reformeeren bederf, aan den Kerkeraad ontnomen en op een ander overgebracht kan worden? En daarop is zijn antwoord bevestigend; maar wel verre van daarbij te denken aan een „op eigen hand ingrijpen van de Classis" (gelijk Dr Kleyn het doet voorkomen), zegt hij juist integendeel, dat alleen de *Kerk* (of gemeente) de bevoegdheid heeft om in zoodanig geval de bestuursmacht aan de dienaars en ouderlingen voor goed of tijdelijk te ontzeggen. Om alle misverstand uit te sluiten, voegt hij er bij: „De reden is deze: bij dengenen, die op kerkelijk gebied wettiglijk iets verleent, gelijk door het toekennen van de macht aan dezen of genen persoon geschiedt, bij denzelfden berust ook de wettige bevoegdheid om datzelfde te ontnemen, als daartoe de noodzakelijkheid bestaat. En nu is het de gemeente in haar geheel (populus ecclesiasticus), door wier wettige verkiezing, hetzij onmiddellijk door haar zelve, of middellijk in den kerkeraad, maar dan toch oorspronkelijk door het eerste, de macht aan dezen of genen persoon wordt toegekend". Indien mogelijk (zegt hij dan verder), gebruikt zulk een Kerk daarbij de hulp der synodaal met haar verbonden Kerken; en alzoo „kan de bestuursmacht, die aan de gewone en eigen Dienaren is ontnomen, of althans de uitoefening, die hun tijdelijk ontzegd is, ten minste bij deze noodzakelijke handeling overgebracht worden op de ouderlingen van één of meer Kerken derzelfde synodale correspondentie, wier plaatsvervangende hulp dan slechts zoolang (tantisper) gebruikt wordt, totdat de orde gevestigd en de eigen kerkeraad hersteld is". Van dat alles wordt door Dr Kleyn geheel gezwegen, behalve alleen wat betreft den laatsten volzin", *De Rechtsbevoegdheid onzer plaatselijke kerken*, 2de uitgave, blz. 32/33. Vgl. „De Reformatie" van 3 Juni '38.

Nu zwijgt Dr M. Bouwman over dit alles wel niet geheel, maar wat Voetius aldus schrijft, komt bij hem toch niet duidelijk uit. De lezing van dit een en ander zij onzen aanhangers en propageerders van het nieuwe kerkrecht aanbevolen, alsook aan „De Waarheidsvriend", die blijkbaar zonder eigen onderzoek slechts afging op wat Dr M. Bouwman in „De Heraut" in dezen van Voetius citeerde. Wel gebruikt Voetius het woord „alleen" niet, zooals genoemde schrijvers zeggen: „dat alleen de *Kerk* (of gemeente) de bevoegdheid heeft". Maar de invoeging van het woord „alleen" brengt geene wezenlijke verandering in het betoog van Voetius, doch slechts verduidelijking. Hij schrijft toch: „utique per eandem... auferri potest... *Quia* per quem in Ecclesiasticis legitime quid confertur... per eundem idem legitime aufertur = alleszins kan (die) door denzelfde ontnomen worden... Want door wien in kerkelijke zaken op wettige wijze iets verleend wordt... door denzelfde wordt dat op wettige wijze ontnomen.

Op blz. 8 van zijne brochure schrijft Dr van Lonkhuyzen: „Een meerdere vergadering is geen zelfstandige instelling of blijvend college, zij heeft geen eigen, origineel, ambtelijk, hooger gezag. Zij ontvangt haar gezag niet rechtstreeks van Christus, maar van de *kerken*; m.a.w. het is een afgeleide, beperkte, door de kerken saamgebrachte macht. Van de kerken en door de kerken ontvangt de Synode van Christus een afgeleid, beperkt, confoederatief gezag (art. 36 K.O.). Een ander gezag mag zij zich niet toeëigenen. Haar besluiten zijn bindend voor de leden der foederatie; *formeel* krachtens dat foederatief-gezag; *materiëel* krachtens het rusten der besluiten op het Woord Gods, daar door meerdere kennis van en inzicht in het Woord en dies door meerdere leiding des H. Geestes door en naar het Woord, beter gewaarborgd".

S. GREIJDANUS.